

Congressen

In-Vloed – 50 jaar Interactie-Academie

Studiedag van de Interactie-Academie

[Antwerpen, 24 september 2021]

Elke Humblet

Enkele weken voor de studiedag blader ik in een tijdschrift en mijn oog valt op een interview met chef-kok Seppe Nobels. Hoewel ik normaal niet gebeten ben door andermans kookkunsten lees ik toch het interview. Nobels en zijn zeer divers samengestelde ploeg zullen namelijk de innerlijke mens verzorgen op de komende studiedag naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan van de Interactie-Academie. Ik leer dat Nobels' restaurant Instroom vluchtelingen opleidt tot kok. Zo tracht hij invloed uit te oefenen zowel op de levens van zijn medewerkers als op de maatschappij.

Een week van tevoren neem ik het programma door. Wat een overvloed. Ik voel me als een kind in de snoepwinkel: zoveel interessante onderwerpen, zoveel inspirerende sprekers, zoveel lekkers. Maar tegelijk bekruipt me ook al het besef dat ik nooit van alles zal kunnen proeven. Het is vooral een praktische aangelegenheid de puzzel zo te leggen om er het maximum uit te halen. Snoepen tot je voldaan bent en toch van zoveel mogelijk iets proeven.

De dag brak aan. Het volk, 370 deelnemers, stroomde toe in Stormkop, een gepaste locatie met de tenen in de haven. Havens zijn sinds mensenheugenis de plek waar de mens in contact komt met invloeden van ver weg. Exotische kruiden, inheemse gebruiken, wetenschappen en vele perspectieven komen via de haven tot

dicht bij het hart van de stad. Het is als het ware een draaischijf van invloed.

De bedrijvigheid van de haven gonsde ook door de prachtige ruimtes van Stormkop. Alle zalen hadden de toepasselijke naam gekregen van invloedrijke systeemdenkers. Het was verzamelen blazen in zaal Mattheeuws 1 voor de openingslezing van Ellen Reijmers, directeur van de Interactie-Academie. In een prachtige tekst convoceerde Reijmers enkele grondleggers van de systeemtherapie: Watzlawick, Andersen, Minuchin en White. Ze riep hen letterlijk uit hun graf om in discussie te gaan over de zin en onzin en de betekenissen van een concept als 'invloed'. Je waande je in een bruin café in het holst van de nacht waar de vier heren op hoog intellectueel niveau de degens kruisten. Elk legden ze hun eigen accenten en verbindingen, de een al kritischer dan de ander. Het was een leerrijke wandeling doorheen een stukje geschiedenis systeemtheorie en een welkome opfrissing voor wie ooit een opleiding volgde aan de Interactie-Academie.

Mijn volgende stop was de workshop 'Vragen uit de schaduw' van Leen Vierstraete en Sabine Vermeire, beiden met veel ervaring in de bijzondere jeugdzorg. Het was een voorstelling van hun project waarbij ze via interviews met jongeren in de jeugdzorg en hun ouders, trachten existentiële vragen waar vaak geen plaats voor lijkt te zijn tijdens de begeleiding, toch in het licht te brengen. De interviews werden geanonimiseerd aan de andere partij voorgelegd, waar zij dan weer op konden reageren. Op deze manier worden mensen met elkaar verbonden via een verhaal dat ze

samen creëren en halen ze ook zichzelf uit de schaduw.

Vervolgens koos ik voor de lezing 'Veerkrachtbevorderend net-werken', gebracht door Sabine Bracke, Pleegzorg Antwerpen en Sabine Vermeire, Interactie-Academie. De intro was heerlijk. Mensen uit het publiek werd gevraagd naar een favoriet kledingstuk en het verhaal wat daaraan vasthing. Als bij magie brengt zo'n vraag keer op keer meteen de mens in beeld als knooppunt van relaties en drager van verhalen. Het is een beproefd maar nooit geda-teerd recept en het werkt als een licht voor-gerecht dat de eetlust prikkelt. Volgens de sprekers moeten dergelijke vragen het systeem mee in het licht brengen in functie van de cliënt. De winst is tweërlei: personen, maar ook dieren of voorwerpen, worden geïdentificeerd als deel uitmakend van een steunend netwerk van de cliënt. Het netwerk wordt zichtbaar als bron van steun en niet als veroorzaker van pathologie. Essentieel is dat de cliënt als actieve participant en expert zelf bepaalt en bedenkt wie interessant is voor dit netwerk. Op deze manier wordt veerkracht niet langer gezien als een eigenschap van de persoon maar als een co-creatieproces tussen mensen en in contexten. De finale winst zit hem in het feit dat deze manier van werken ook bij andere betrokkenen in het netwerk proces-sen in gang zet die weer zichtbaar worden in de relatie met de cliënt.

Intussen was het tijd om letterlijk te gaan smullen van de creaties van Seppe Nobels en zijn team. De gerechtjes waren kruisbestuivingen tussen traditionele gerechten uit de landen van de koks in opleiding en de creatieve geest van Nobels.

Op naar de volgende workshop: 'Wanneer heb je invloed op de ander? Een filosofisch gesprek'. Aan de hand van het thema 'invloed' toonde filosoof Kristof Van Rossem hoe je een filosofisch gesprek, zoals

Socrates het bedoelde, op gang kan brengen met reflectie als doel. Je voelde een mengeling van enthousiasme en ongemak bij de deelnemers bij deze zeer gestructu-reerde manier van in gesprek gaan. Van Rossem was een enthousiaste pleitbezor-ger van deze verfrissende methode, waar je als gesprekspartner volledig in de luister-houding moet blijven en iedere neiging tot toevoeging moet beteugelen.

Tot mijn spijt overlapte de vertoning van de documentaire *Zone(n)050* met een andere lezing, maar het panelgesprek wilde ik niet missen. Documentairemaker Danny Keuppens, werkzaam bij vzw Stap-pen, wil met deze documentaire iets toe-voegen aan de werkelijkheid: de stem van jongeren die vaak geboekstaafd staan als 'kleine criminelen' of 'hangjongeren'. De documentaire brengt vooral een genuan-ceerde inzage in de wereld van deze jonge-ren, hun bekommernissen, wensen en dromen. In het panelgesprek werd heel snel duidelijk dat Keuppens hierin niet op de voorgrond wilde treden, maar vooral de aanwezige jongeren, Mahmoud en Fatiha, aan het woord wilde laten. Spreek met hen en niet over hen, en beschouw 'de cliënt als expert'. De jongeren benoemden hoe vaak ze worden vernauwd tot een probleem, waarbij hun dromen en plannen naar de marge verschuiven of zelfs helemaal uit beeld verdwijnen. Zij gaven aan hoe belangrijk het is jongeren hun verantwoordelijkheid en initiatief niet te ontnemen, maar er juist radicaal op in te zetten. Ze willen mee invloed kunnen uitoefenen op hun levens en op de maatschappij waarin zij navigeren.

Een andere verfrissende ervaring was het spel 'Narrato', bedacht door psycho-loog en systeemtherapeut Nathan Vermeu-len. Je kon dit spel in ontwikkeling doorlo-pend spelen in de centrale hal. De aankondiging op de site beloofde: 'Spelers

kunnen op verrassende wijze verbonden geraken, via de andersoortige dans van het spel.' Hoewel je echt wel iemand nodig hebt die je door het spel loodst, maakte het spel zijn belofte waar. Ik speelde samen met twee Nederlandse dames, en het was wonderlijk hoe gevoelige bekentenissen zich vlotjes afwisselden met stevige lachbuien en bekrachtigende feedback en herkenning. Ook hier wordt er weer een stapje verder gegaan. De therapeut verdwijnt uit beeld en het spel en de spelers creëren de therapeutische ruimte.

Het was fijn dat er op deze studiedag ook uit andere vaatjes werd getapt dan de klassieke therapie. Ik vroeg me af of in benaderingen en projecten zoals die van Seppe Nobels, *Zone(n)050*, Narrato en andere initiatieven op deze weldadige dag, de toekomst ligt van de geestelijke gezondheidszorg? Op zijn minst kun je zeggen dat deze studiedag genoeg inspiratie gaf om de geestelijke gezondheidszorg toegankelijker te maken. Jammer genoeg heb ik niet van alles kunnen proeven. Maar wat ik zeker meeneem is dat er ongelooflijk veel variaties mogelijk zijn op het recept voor 'therapie'. Soms lijkt het nog amper op het oorspronkelijke gerecht, maar dat doet niets af aan de therapeutische kracht van de aanpak. Integendeel, al deze variaties stellen ons in staat nog beter af te stemmen op de vraag van de mensen die beroep op ons doen. Uiteindelijk zijn zij het die het laatste woord hebben.

Elke Humblet is psychotherapeut en seksuoloog bij Elan-Groepspraktijk in Merksem. E-mail: elke.humblet@elan-groepspraktijk.be.

Cruijffiaans denken als inspiratiebron voor complexe problematiek in de ggz: psychiatrie, psychotherapie, jeugdzorg

Symposium van de School voor Systemische Opleidingen en de Unie KJP
[Heerlen, 25 september 2021]

Albert Neeleman

Het Royal Theater in Heerlen is een gebouw met geschiedenis. De prachtige voormalige bioscoop is gelegen in het centrum van de stad, nabij het treinstation. Het eivormige, door Frits Peutz en Jan Bongaerts ontworpen gebouw, dateert uit 1938. Dit symposium werd georganiseerd door de School voor Systemische Opleidingen in Bunde, in samenwerking met de Unie KJP (een samenwerkingsverband van kinder- en jeugdpsychiaters in Limburg). De keuze van Jan Olthof en diens team om juist in dit gebouw zijn nieuwste boek te presenteren getuigt van de zorg en smaak die hem kenmerken. Dat nieuwe boek van Olthof (2021) is getiteld: *Cruijffiaans denken in de narratieve systeemtherapie – Navigeren in complexiteit* (lees elders in dit nummer de recensie van Peter Lenaerts, red.).

In zijn openingswoord legt Olthof uit dat we in de geestelijke gezondheidszorg, de psychiatrie en de jeugdzorg complexe situaties te veel proberen te vereenvoudigen door ze op te splitsen in deelproblemen. Het gevolg is dat in korte tijd '(te) veel spelers op het veld komen', allen met hun eigen deelterrein en taak. Niet zelden heeft dit de nodige chaos en onderlinge conflicten tot gevolg. Het gedachtegoed van Cruijff en het concept totaalvoetbal dienen voor hem als metafoor die ons kan helpen de complexiteit te blijven omarmen en erin te navigeren. De sprekers op deze dag nemen, ieder vanuit hun eigen achtergrond, de deelnemers mee in hun inspira-